

Сомик О.М.

викладач,

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Розуміння та подальше вирішення проблеми професійної ідентичності учителів музичного мистецтва стає найактуальнішим завданням, що стоїть перед сучасною вищою педагогічною школою в наш час. Формування професіонала, готового відповідати безперервно зростаючим вимогам ринку праці є важливим завданням сучасної професійної освіти. Прагнення стати фахівцем в обраному напрямку діяльності передбачає не тільки оволодіння, в період навчання у вузі, знаннями, вміннями й навичками, а й становлення та формування професійної ідентичності студента. Вивчення професійної ідентичності набуває особливої актуальності у зв'язку із постійним зростанням вимог до професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах та з необхідністю вирішення проблем в становленні особистості професіонала, пов'язаними з пріоритетністю у виборі професії, її затребуваності на ринку праці.

Професійна діяльність є найважливішою стороною життєдіяльності людини, що забезпечує повну реалізацію особистості, актуалізацію всіх її можливостей. Як зазначається в психологічній науці, центральним віковим новоутворенням періоду молодості можна вважати почуття професійної компетентності [6, с. 295]. Кожен працівник має володіти певними особистісними та професійно-важливими якостями, але не менш важливим є усвідомлення власної приналежності до певної професійної структури, ототожнення себе з обраною професією. Також існують актуальні проблеми у формуванні професійної ідентичності, у даному випадку мова йде про ідентичність майбутніх учителів музичного мистецтва. Якщо процес професійної ідентифікації стикається з проблемами, то ми отримуємо «професіонала», який не усвідомлює власної приналежності до певної професійної структури і який не отримує задоволення від своєї професійної діяльності. Результатом може бути розчарування в обраній професійній діяльності, екзистенційна криза, навіть може призвести до втрати сенсу життя.

На думку канадських дослідників процесу формування професійної ідентичності студентів, існуючі програми навчання для майбутніх учителів музичного мистецтва, є результатом гібридного поєднання трьох взаємопов'язаних навчальних програм з різних типів установ, а саме: консерваторії та музичні академії; коледжі гуманітарних та

педагогічних наук; звичайній школі. Результатом цього поєднання – є недосконалий продукт, який іноді може виникати в результаті успішної гібридизації, а невдалий експеримент, в результаті якого ми не отримуємо а ні музиканта, а ні гуманітарія, а ні педагога [12].

У будь-якій професійній сфері є проблеми, пов'язані з формуванням професійної ідентичності. Професійна ідентичність вчителя музичного мистецтва – проблема, яку ми спробуємо розкрити в цій статті. На думку канадських вчених у професії «вчитель музичного мистецтва» простежується явний конфлікт ідентичностей. Навіть при поверхневому аналізі, можна помітити, що конфлікт полягає між двома напрямками, а саме між ідентичністю музиканта як виконавця і професійною ідентичністю вчителя музики, тобто педагога [12].

Щоб краще зрозуміти феномен ідентичності, а також професійної ідентичності учителя музики, потрібно розглянути поняття ідентичності в сучасній науці. Ідентичність – це тотожність людини самій собі. Поняття ідентичності позначає: твердо засвоєний і особистісно прийнятий образ себе в усьому розмаїтті відносин особистості до навколишнього світу; почуття адекватності і стабільного володіння своїм «я» незалежно від змін «я» і ситуації; здатність особистості до повноцінного вирішення завдань, що виникають перед нею на кожному етапі її розвитку. Ідентичність – це, перш за все, показник зрілої (дорослої) особистості, витоки і таємниці організації якої приховані, однак, тільки на попередніх стадіях онтогенезу [7].

Е. Еріксон – учений в галузі психології, першим в науковому середовищі описав поняття ідентичності. Становлення ідентичності Е. Еріксон описує як конфігурацію, що розвивається, і яка поступово формується в дитинстві шляхом послідовних «я»-синтезів і перекристалізацій. Це така конфігурація, в яку інтегрується конституційна схильність, особливості лібідних потреб, бажані якості, захисні механізми, успішні сублимації і ролі що здійснюються [8].

На думку Л. Шнейдер, професійна ідентичність – це динамічна система, яка формується в процесі професійної освіти та активного розвитку професійної компетентності та впливає на ціннісно-смыслову сферу й удосконалення професійної майстерності майбутнього спеціаліста [7].

Згадування про проблему ідентичності можна зустріти в рукописах З. Фрейда і У. Джеймса, саме на це вказував Е. Еріксон, описуючи поняття «ідентичність».

Проблемою ідентичності також займалися такі вчені як А. Адлер, Е. Белінська, М. Бубер, Е. Вандорцен, Г. Гарфінкель, В. Зінченко, Д. Келлі, С. К'єркегор, Р. Кочюнас, Е. Левінас, К. Леві-Стросс, А. Ленгле, А. Леонт'єв, М. Мамардашвілі, Х. Маркус, Р. Мей, П. Нуріус, Д. Тернер,

А. Тешвел, В. Франкл, Е. Фромм, М. Хайдеггер, Л. Шнейдер, К. Ясперс та інші.

В сучасній науці дослідженням професійної ідентичності вчителів музичного мистецтва широко займаються канадські і американські вчені. П. Вудфорд, канадський учений, визначає ідентичність як сформовану точку зору про певну соціальну роль, яку люди проектують на себе і з якою ототожнюють свою професійну діяльність [11]. Б. Робертс, вчений, який займається проблематикою ідентичності вчителів музичного мистецтва, у своєму дослідженні виявив певні закономірності в проблематиці професійної ідентичності вчителів музики [10]. У процесі отримання професійної освіти майбутні вчителі музичного мистецтва здебільшого орієнтуються на здобуття виконавських навичок, вони орієнтовані і заохочуються як музиканти виконавці. В цій ситуації потенціал формування ідентичності учителя музичного мистецтва залишається непоміченим. В результаті цього ми отримуємо конфлікт двох ідентичностей, а саме конфлікт між ідентичністю музиканта і ідентичністю учителя музичного мистецтва. Ідентичність музиканта зазвичай переважає, що ускладнює подальшу успішну професійну діяльність в ролі вчителя.

Для того, щоб краще зрозуміти механізм формування професійної ідентичності, наведемо деякі умови і чинники, які мають безпосередній вплив на її становлення:

- професійна готовність;
- уявлення образу професії і визначення свого місця в ній;
- інформаційно-насичене довкілля;
- вплив інших людей;
- професійний досвід та інше.

Для становлення професійної ідентичності важливе значення має практичне відпрацьовування навичок які домінують в засвоюваній сфері діяльності, в професійній поведінці, наприклад, це може бути процес захисту дипломів, виступи на конференціях та інше. В остаточному варіанті професійна ідентичність формується тільки на досить високих рівнях оволодіння професією і при високому рівні особистісної зрілості та виступає як стійке узгодження основних елементів професіоналізації [13].

В працях П. Вудфорда вказується на необхідність раннього впливу на формування професійної ідентичності вчителів музичного мистецтва, а саме, починати потрібно ще до початку отримання вищої освіти, в школах і в підготовчому процесі до вступу в університет [13].

Процес формування і коригування ідентичності триває протягом усього життєвого циклу вчителя. Інформованість студентів та їх викладачів про феномен професійної ідентичності відкриває великі можливості як для студентів, так і їх викладачів. Можливості

самопізнання своєї ролі як вчителя, дають майбутнім учителям музичного мистецтва розуміння своєї особистої професійної ідентичності. Ця інформація допоможе стимулювати студентів до подальшого саморозвитку, до здобуття нових професійних навичок.

Отже, професійна ідентичність – це усвідомлення себе як фахівця, який є інтегрованим у професійне співтовариство, це вибір і реалізація способу взаємодії з навколишнім світом, набуття сенсу самоповаги через виконання професійної діяльності. Майбутні дослідження процесів становлення і розвитку професійної ідентичності учителів музичного мистецтва будуть мати позитивний вплив на якість музично-педагогічної освіти, та підвищать якість викладацької практики.

Список використаних джерел:

1. Балакина Л. Теория коммуникации как основа педагогического взаимодействия / Л. Балакина // Философия образования. – 2007. – № 1.
2. Белинская Е. П., Тихомандрицкая О.А. Социальная психология личности. М.: Академия, 2009. – 475 с.
3. Бодров В. А. Психология профессиональной пригодности : учеб. пособие / В.А. Бодров. – М., 2001. – 511 с.
4. Ермолаева Е. П. Профессиональная идентичность и маргинализм: концепция и реальность. Психологический журнал, 2001, №. 4.
5. Зливков В. Л., Самоідентифікація в педагогічній комунікації / В.Л. Зливков. – К. : Український центр політичного менеджменту, 2005. – 144 с.
6. Кулагина И.Ю., Коллюцкий В.Н. Возрастная психология: полный жизненный цикл развития человека. – М.: ТЦ Сфера, 2006. – 464 с.
7. Шнейдер Л. Б. Личностная, гендерная и профессиональная идентичность: теория и методы диагностики. М.: Моск. психол.-соц. институт, 2007.
8. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис: пер. с англ. / Э. Эриксон; общ. ред. и предисл. А. В. Толстых. 2-е изд. – М. : Флинта: МПСИ: Прогресс, 2006. – 352 с. (Библиотека зарубежной психологии).
9. Beynon C. A., Geddis A. N., & Onslow B. A. Learning-to teach: Concepts and cases for novice teachers and teacher educators. Toronto, 2001.
10. Eyre A. K. Professional identity of music teachers: A lifelong discovery. In K. Veblen & C. Beynon (Eds. with S. Horsley, U. DeAlwiss, A. Heywood), From sea to sea: Perspectives on music education in Canada, 2007.
11. Handbook of Research on Music Teaching and Learning: A Project of the Music Educators National Conference (pp. 63-84). Oxford; New York: Oxford University Press. 2002.
12. Roberts B. Music teacher education as identity construction. International Journal of Music Education № 18, 1991. 30-39 pp.
13. Woodford E., Critical thinking in music: Theory and practice (Monograph). Studies in Music from the University of Western Ontario. London, № 1.